

LUNDS
UNIVERSITET

Språk- och litteraturcentrum
Översättarutbildningen

EXAMENSARBETE HT 2023
KANDIDAT I ÖVERSÄTTNING
med källspråk engelska

Att översätta polysema ord

Hur polysema ord påverkar måltexten i översättningen av Gabor Matés *In the Realm of Hungry Ghosts – Close Encounters with Addiction*

Författare:
Maja Schiöler

Handledare:
Sanna Skärlund

Sammandrag

Utgångspunkt för denna uppsats är Gabor Matés facklitterära bok *In the Realm of Hungry Ghosts: Close Encounters with Addiction* från 2008. Första delen av uppsatsen innehåller en källtextanalys av boken, där bland annat bokens kontext, innehåll och stil diskuteras. Andra delen av uppsatsen utgörs av en översättningsanalys, där hanteringen av några polysema ord analyseras. Före själva analysen presenterar jag överväganden inför översättningen, går igenom begreppet polysemi och redogör för ett urval av tidigare forskning på området. Därefter följer ett metodavsnitt som beskriver hur analysen förberetts och genomförts, varefter analysen redovisas. Efter analysen sammanfattas mina slutsatser, som innefattar att valet av översättningsekvivalent för polysema ord kan påverka måltextens stilnivå, styrkan av dess argumentation och de associationer som skapas hos läsaren. Till sist diskuteras resultaten i relation till tidigare forskning och behovet av mer omfattande studier på området polysemi och översättning.

Engelsk titel

Translating polysemous words – the impact of polysemous words on the target text translation of Gabor Maté's *In the Realm of Hungry Ghosts: Close Encounters with Addiction*.

Nyckelord

In the Realm of Hungry Ghosts: Close Encounters with Addiction, Gabor Maté, polysemi, mångtydighet, översättning

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Källtextsanalys	5
2.1 Kontext	5
2.1.1 Situationskontext	5
2.1.2 Kulturkontext	6
2.1.3 Genre	7
2.2 Ideationell struktur	8
2.2.1 Ideationell struktur i hela boken	8
2.2.2 Ideationell struktur i det översatta utdraget	10
2.3 Interpersonell kontext	11
2.4 Textuell struktur	13
2.5 Syntes	14
3. Överväganden inför översättningen	14
4. Översättningsanalys	17
4.1 Syfte och frågeställningar	17
4.2 Teori och tidigare forskning	17
4.2.1 Polysemi	17
4.2.2 Tidigare forskning	18
4.3 Metod och material	21
4.4 Analys och resultat	21
4.4.1 <i>Mind</i>	22
4.4.2 Relief	25
4.4.3 Addiction	26
4.4.4 Community	28
4.4.5 Disorder	29

4.4.6 Sammanfattning	31
5. Diskussion.....	32
Källförteckning	34

1. Inledning

Den kanadensiska läkaren Gabor Maté som specialiserat sig på missbruk och trauman har blivit något av ett fenomen på sociala medier, där han har en stor följarskara (Moser 2021). Han har utöver sitt medicinska arbete skrivit ett antal bästsäljande böcker, bland annat om stress, föräldraskap och ADHD, men den kanske mest uppmärksammade av hans publikationer handlar om missbruk: *In the Realm of Hungry Ghosts: Close Encounters with Addiction*, som gavs ut första gången 2008 av förlaget Knopf Canada. Boken utgör en grundlig, populärvetenskaplig utredning av missbruk och beroende. 407 sidor lång, exklusive bilagor, innehåller den dels rikliga fallbeskrivningar från Matés erfarenheter som läkare på en avgiftningsklinik i Vancouvers mindre ansedda delar, dels fakta om de neurologiska, biologiska och kognitiva processer som ligger bakom och följer efter beroendeproblematik. Dessutom delar Maté med sig av sina egna erfarenheter av tvångsmässig shopping och ägnar cirka 150 sidor åt att diskutera möjliga lösningar, inte bara på en individuell utan även på en samhällelig nivå. Framför allt argumenterar boken för en humanare syn på och behandling av missbrukare. Den belönades med Hubert Evans-priset för årets bästa facklitterära bok 2009 och har översatts till bland annat tyska, italienska, nederländska, franska, rumänska och ryska, men inte till svenska. (Däremot förväntas en annan bok av Maté, *Myten om det normala*, att släppas på svenska i februari 2024 av Mondial förlag.)

I denna uppsats kommer jag att undersöka hur några polysema ord påverkat min översättning av ett utdrag på cirka 6 000 ord ur Matés bok *In the Realm of Hungry Ghosts: Close Encounters with Addiction*. Fem polysema ord och deras inflytande på måltexten kommer att analyseras. I och med dessa ords mångtydighet öppnar de för flera möjliga tolkningar, som i vissa fall kan få stort inflytande på hur måltexten som helhet kan komma att uppfattas.

Utdraget som jag har översatt kommer från en jubileumsutgåva av boken från 2018, utgiven av det Londonbaserade förlaget Vermilion, ett dotterbolag till Penguin Random House. Större delen av utdraget består av en ny inledning som Maté skrev specifikt för denna jubileumsutgåva.

Efter detta avsnitt följer en källtextanalys och en redogörelse för mina överväganden inför översättningen. Därefter presenteras översättningsanalysen, som inleds med syfte

och frågeställningar, varpå jag går igenom relevant teori och tidigare forskning och redogör för min metod. Därpå följer analysen, som består av definitioner från ordböcker samt översättningsexempel med analys därav. Uppsatsen avslutas med en diskussion av resultatet.

2. Källtextanalys

Nedan följer en analys av källtexten för vilken Lennart Hellspong och Per Ledins *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys* (1997) tjänar som utgångspunkt. Källtexten utgörs av *Hungry Ghosts* som helhet, men min analys fokuserar i synnerhet på de 6 000 ord som jag har översatt från början av boken. Dessa omfattar den nyskrivna inledningen från 2018, där sidorna är numrerade med romerska siffror, från XV till XXIX, och några sidor av del I av boken, som är paginerad med arabiska siffror. Alla exempel som tas upp i denna analys kommer från dessa översatta delar, och alla översättningar både av boken och dess paratexter är gjorda av mig om inget annat anges.

2.1 Kontext

Texter ingår alltid i ett sammanhang – en kontext. De tillkommer under en viss tid och inom en viss kultur. De har ett syfte, en eller flera avsändare samt tänkta mottagare. Läsaren kan hitta ett lämpligt förhållningssätt till en text genom att förstå dess kontext (Ledin & Hellspong 1997, s. 49). Nedan diskuterar jag källtextens situationskontext och kulturkontext.

2.1.1 Situationskontext

Hungry Ghosts publicerades 2008 i Kanada av förlaget Knopf Canada, släpptes i pocketform året därpå av förlaget Vintage Canada, utkom 1 januari 2010 på det amerikanska förlaget North Atlantic Books och gavs ut i fransk översättning så tidigt som september 2009.

Att boken översatts till många olika språk och dessutom fått en jubileumsutgåva vittnar om den framgång den har rönt. Den har också fått Hubert Evans-priset för bästa

litterära fackbok (se nedan för genrediskussion), och Maté har tilldelats Kanadaorden, Kanadas högsta civila utmärkelse, samt ett pris för medborgerlig förtjänst ("Civic Merit Award") från sin hemstad Vancouver för sitt arbete som läkare och författare (bokens paratext). Följande citat av författaren Naomi Klein pryder jubileumsutgåvans baksida: "De kopplingar Gabor Maté gör – mellan det intensivt personliga och det globala, det andliga och det medicinska, det psykiska och det politiska – är djärva, visa och djupt moraliska." Tidskriften *The Walrus* skriver att "en av bokens styrkor är Matés detaljerade och medmänskliga karakterisering av de drabbade missbrukare han behandlar" och *The Globe and Mail* skriver att boken ger "ett rörande, debattfrämjande och mångfasetterat perspektiv på hur beroende uppstår, människorna som plågas av det och varför [Maté] stödjer avkriminalisering av alla droger" (bokens paratext). Dessa två citat är belysande för kontexten på så vis att de sammanfattar bokens syfte, vilket tycks vara att förmå läsaren att hysa empati för missbrukare och att beskriva vissa samband (till exempel mellan trauman och missbruk).

Mediet är en tryckt bok som finns tillgänglig på ett tiotal svenska bibliotek och går att köpa på till exempel Adlibris, dvs. den engelska utgåvan. Den finns även som e-bok, och man kan till och med införskaffa en engelskspråkig sammanfattning i e-boksformat för endast 63 kronor. På Adlibris står "IRB Media" som författarnamn och förlaget den är utgiven på IRB. Boken är alltså relativt lättillgänglig – för den som kan läsa på engelska.

Målgruppen för boken är en relativt bred allmänhet: vuxna människor med god läsvana och ett intresse för samhällsproblem och medicin. I den större delen av boken borde koden inte vara särskilt svårbegriplig för en vuxen person med någon grundläggande eftergymnasial utbildning. Stora delar består av reportageliknande inslag som kan jämföras med vanlig dagstidningstext. Boken kan möjligtvis ändå kännas utmanande på grund av sin längd och det tunga ämnet. De mer vetenskapliga delarna som går in på neurologi och forskning kräver också mer av läsaren.

2.1.2 Kulturkontext

Gabor Maté arbetade i tjugo år som husläkare och läkare inom palliativ vård och därefter som läkare i området Downtown Eastside i Vancouvers innerstad under tolv år. Där träffade och behandlade han åtskilliga missbrukare, varav många historier återges i boken.

Kulturkontexten består alltså till stor del av det allestädes närvarande missbruk Maté mött i sin yrkesroll, samt den så kallade opioidkrisen som pågått i Nordamerika sedan 1990-talet (Guy et al. 2017, s. 697). Denna kris har troligen förorsakats av överförskrivning av opioider och har lett till en minskning av förväntad livslängd för amerikanska män samt gjort överdosering av narkotiska preparat (till två tredjedelar opioider) till den vanligaste dödsorsaken i USA för personer under 50 år (Bernstein & Ingraham 2017). Det är alltså tydligt att missbruk är ett samhällsproblem som tycks växa snarare än minska, och Matés bok framstår som ett försök att lägga fram en sansad syn på problemet, som varken dogmatiskt fördömer eller slätar över problematiken. Förutom att beskriva sina yrkesmässiga erfarenheter av missbrukare delar Maté även med sig av sina personliga problem med shopping, som enligt honom, om än lindriga, är direkt besläktade med alla andra sorters missbruk.

Andra omständigheter som bör nämnas är att ett antal länder och stater legaliserat eller avkriminaliserat vissa eller alla droger, den så kallade psykedeliska renässansen som gett upphov till både ny forskning på hallucinogener och populära dokumentärserier som *How to change your mind* (baserad på Michael Pollans bok med samma namn från 2019), och att allt fler verkar förespråka ett annat förhållningssätt till narkotika än nolltolerans och hårda straff (det intrycket ger till och med en snabb sökning på ”narkotikapolitik” på konservativa *Svenska dagbladet*). Maté är alltså inte ensam om att efterlysa en mer empatisk och human attityd mot missbruk och missbrukare. Men eftersom *Hungry Ghosts* släpptes redan 2008 har den förmodligen varit ett viktigt inlägg i debatten och bidragit till att fokus på skademinimering ökat.

2.1.3 Genre

Boken fick pris i Kanada för bästa verk inom ”literary nonfiction”, vilket torde motsvara den svenska termen ”litterär sakprosa”. Denna kategori innehåller ofta berättande inslag med användning av litterär stil och teknik, något som stämmer väl in på *Hungry Ghosts* och dess många empatiskt och livligt tecknade fallbeskrivningar. Boken skulle eventuellt också kunna falla inom genren ”populärvetenskap”, en genre som utgörs av vetenskaplig information riktad till allmänheten och inte till fackkunniga och som ofta är skriven med en enkel och underhållande stil (Olsson 2022, s. 8). Facklitteratur fungerar också som genrebeteckning: enligt Nationalencyklopedin är det texter av vetenskaplig, resonerande

och upplysande karaktär (Olsson 2021, s. 9). På Libris kategoriseras *Hungry Ghosts* endast inom kategorier som narkotika, missbruk och psykiska störningar, inte inom någon övergripande litterär kategori. Även på Adlibris kategoriseras boken bara efter ämne och bär etiketterna ”Missbruk och behandling” (en underkategori till ämnet medicin) och ”Hantering av drog- och alkoholmissbruk” (en underkategori till ”Familj & Hälsa”). Boken innehåller både vetenskap och reportage, men tyngdpunkten ligger på det sistnämnda, och därmed torde litterär sakprosa vara den mest lämpliga genrebeteckningen. Eftersom det rör sig om en bok om ett fackämne med litterär stil bör litterär fackbok vara den mest precisa möjliga beteckningen.

2.2 Ideationell struktur

Detta avsnitt handlar om bokens ideationella struktur, det vill säga hur innehållet är utformat. Innehållet kommer främst att beskrivas överskådligt, genom att kapitelrubriker, mikro- och makroteman och eventuellt förekommande intertextualitet relateras. Först beskrivs den ideationella strukturen av boken som helhet, därefter fokuseras det översatta utdraget. En kort fördjupning görs också i anslutning till innehållet i första delen, i syfte att förmedla större förståelse av vad Matés bok rör sig omkring.

2.2.1 Ideationell struktur i hela boken

Bokens titel *In the Realm of Hungry Ghosts – Close Encounters with Addiction* innehåller två olika referenser: för det första, förklarar Maté i början av boken, syftar den på en av de sex världar som buddhister anser att världen består av, närmare bestämt en värld befolkad av varelser som inte är riktigt närvarande, men ständigt hungriga, ständigt på jakt efter något, som driver omkring som en sorts hungriga vålnader. För det andra innehåller titeln ett inslag av intertextualitet då den refererar till filmen *Close Encounters of the Third Kind*, på svenska *Närkontakt av tredje graden*, som handlar om kontakt med utomjordingar. Anspelningen på människors tendens att betrakta missbrukare som ”de andra” är tydlig.

Bokens makrotema är missbruk och beroende. Boken inleds med en kort anmärkning från författaren, som främst handlar om forskningsetik. Därefter följer den nya inledningen som skrivits speciellt för jubileumsutgåvan, och som utgör merparten av min

översättning. Denna tar upp respons som boken har fått samt utvecklar, sammanfattar och understryker viktiga resonemang. Efter den nya inledningen kommer den ursprungliga utgåvans inledning, som bär titeln "Hungry Ghosts: The Realm of Addiction" och förklarar vad bokens titel syftar på, samt sammanfattar några av frågeställningarna som boken undersöker, till exempel vad som orsakar beroende och hur gravt drogmissbruk bör behandlas.

Första delen av boken heter "HELLBOUND TRAIN", en referens till en dikt som en av Matés missbrukande patienter skrivit som rekviem för sig själv och för de många kvinnor från Downtown Eastside som förmodas ha mördats av seriemördaren Robert Pickton på hans bondgård utanför Vancouver (Levitz 2007). Denna första del av boken består enbart av fallbeskrivningar av drogmissbruk, ofta hopplösa fall. Vi möter bland annat den gravida Celia, som trots att hon tvingats adoptera bort ett tidigare barn inte förmår sluta med kokain under graviditeten, och Hal, vars varbölder på benen och dagliga besök på akuten för att få intravenös antibiotika inte avskräcker honom från att fortsätta att injicera amfetamin, och drygt trettio år gamla Serena, som blev mamma vid femton och har HIV efter att ha missbrukat heroin halva sitt liv. Vi får också höra om de tragiska liv som gjort dessa människor så desperata. Det finns sällan någon drypande sentimentalitet, utan framställningarna går rakt på sak, utan vare sig inlindningar eller dömmande. Dessa skildringar har två funktioner. Dels illustrerar de den enorma dragningskraft drogerna har, dels utlöser de empati i och med att de ger inblick i sådana omständigheter och erfarenheter som gör människor så pass desperata att lindra sin smärta.

Andra delen heter "PHYSICIAN, HEAL THYSELF", ett uttryck hämtat från Bibeln, närmare bestämt från Lukas 4:23, som förmedlar en viss dos skepsis – hur ska du kunna hjälpa andra om du inte kan hjälpa dig själv? Delen innehåller bara två kapitel: "Takes One to Know One" och "Twelve Step Journal". Mikrotemat är Matés egna tvångsmässiga köp av skivor, och förmodligen är syftet att understryka likheterna mellan socialt välanpassade människor som Maté själv och samhällets mest utstötta missbrukare från föregående del. Detta budskap skrivs också ut explicit: "At heart, I am not that different from my patients – and sometimes I cannot stand seeing how little psychological space, how little heaven-granted grace separates me from them" (Maté 2018, s. 20f).

Tredje delen ("A DIFFERENT STATE OF THE BRAIN"), fjerde delen ("HOW THE ADDICTED BRAIN DEVELOPS") och femte delen ("THE ADDICTION PROCESS AND THE ADDICTIVE PERSONALITY") har mikrotemat neurokemi och psykologi i relation till missbruk gemensamt. Här tar Maté bland annat upp soldater i Vietnamkriget som försågs med mängder av droger och ändå inte blev missbrukare väl hemkomna, det berömda experimentet "Rat Park", i vilket råttor som placerades i burar utan möjlighet till aktivitet eller social samvaro med andra råttor självadministrerade kokain tills de dog, medan samma råttor när de placerades i en bur med andra råttor och leksaker helt ignorerade det kokainvatten som fortfarande var tillgängligt (Hari 2015), och paralleller mellan en drogad person och ett litet barns förmåga att hantera starka känslor.

Del sex (heter "IMAGINING A HUMANE REALITY: BEYOND THE WAR ON DRUGS") och del sju ("THE ECOLOGY OF HEALING") är också tätt sammanlänkade. Mikrotemat för båda dessa delar utgörs av samhällets och politikens hantering av droger och missbruk. Närvaron av detta mikrotema antyder att Maté velat skapa debatt om lagstiftning och nå makthavare.

2.2.2 Ideationell struktur i det översatta utdraget

Den nya inledningen från jubileumsutgåvan 2018 är femton sidor lång och innehåller inga underrubriker eller annan övergripande struktur, utan består helt enkelt av författarens tankar om ämnet tio år efter bokens publicering. Han nämner positiv respons han har fått och tar upp exempel på inspiration den gett upphov till, bemöter negativ kritik han fått rörande avsnittet om sitt eget shoppingberoende, presenterar statistik från både Kanada och andra länder som understryker ärendets angelägenhet, listar önskvärda åtgärder, med mera. Makrotemat för detta utdrag är liksom för boken som helhet missbruk, men utdraget har också ett metaperspektiv: boken i sig utgör ett mikrotema.

Bokens ursprungliga inledning omfattar endast tre sidor. Den förklarar allusionen till buddhismen i bokens titel, fastslår sex frågeställningar som behöver besvaras och förklarar mycket kort varifrån skildringarna av personer i boken kommer (Matés läkarpraktik) samt tillägnar boken till "alla andra hungriga vålnader" tillsammans med en önskan om att "[m]å vi alla finna frid".

Första kapitlet i första delen av boken består av mer litterära beskrivningar av brokiga gestalter i Downtown Eastside i Vancouver, deras interaktioner med Maté och med varandra.

Det är alltså stor skillnad på de tre delar som ingår i utdraget. Även om båda inledningarna kan sägas ha boken som mikrotema är den nya spretig och följer många olika trådar medan den gamla är kort och kärnfull. Första kapitlet avviker än mer från båda indelningarna i och med att det här är scener som målas upp, inte teoretiska förklaringar.

2.3 Interpersonell kontext

Författarjaget är ofta explicit närvarande i första kapitlet, där han tilltalas av personerna som figurerar, svarar dem, delar med sig till läsaren både av sina tankar och fördomar före ett möte och sina insikter och analyser efter. I och med rollen som läkare är författaren inte bara en bifigur utan en central gestalt, den som besitter det patienterna vill ha, vare sig det är metadon eller en underskrift som behövs till socialförvaltningen. I den nya inledningen är författarjaget också tydligt närvarande, han berättar om hur han blir inbjuden att tala vid en konferens, diskuterar sitt arbete med boken och beskriver möten med läsare. Första persons personliga pronomen används ofta.

Maté använder sig också ofta av omtal med *vi* i inledningen från 2018. Det är framför allt när han diskuterar beroende och missbruk som ett samhällsproblem, och möjliga reaktioner på det, som detta bruk förekommer, till exempel: ”The peril is that *we* may turn in the other direction, to more enmity, disdain and hostility” (Maté 2018, s. XX, min kursivering). Detta kan ses som en förtrolighetsstrategi i syfte att skapa gemenskap med läsaren.

Många namn nämns i hela utdraget. I den nya inledningen refererar författaren till journalister, författare, läkare och politiker. Dessa nämns i enlighet med akademisk praxis med hela sina namn eller endast efternamnet. I första kapitlet däremot används förnamn, för att referera till Matés patienter. Maté alluderar också till den italienska regissören Fellini och den franska kejsaren/militärherren/fältherren Napoleon på de första sidorna av detta kapitel, enbart med efternamn och utan någon presentation. I den ursprungliga inledningen nämns också Freud. Dylika referenser visar att boken är riktad till personer

som åtminstone har slutfört en gymnasieutbildning och är relativt allmänbildade. De riskerar dock att ha en exkluderande effekt för den läsare som är vuxen och intresserad av ämnet men av någon anledning inte har någon vidare allmänbildning. Matés sätt att skriva skulle alltså kunna komma att förstärka den separation han önskar motverka.

Påståenden är den absolut dominerande allmänna språkhandlingen i utdraget, men författaren använder sig också av frågor, gärna retoriska sådana som får stå obesvarade, till exempel: ”If Twelve-Step programs do not help everyone [...] – what does?” (ibid, s. XXVI) och ”[h]ow are physicians to help people when they are given no education to understand the source of the problems their patients present with?” (ibid, s. XXIV).

I utdraget finns en del negativa språkhandlingar. När Maté resonerar kring riskerna i att anamma strängare lagar gör han det med hjälp av varningar, som är utformade i påståendeform: ”the *peril* is that we may turn in the other direction”, ”[the U.S.] *threatens* to move toward more ostracism” (ibid, s. XX, mina kursiveringar). Det finns en underförstådd anklagelse i ett stycke där Maté diskuterar den filippinske presidenten Duterte, som skrutit om att personligen ha skjutit minst tre brottsmisstänkta till döds, och Donald Trumps beröm av honom. Maté förmedlar inga egna åsikter om saken, men konstaterandet att FN fördömt Dutertes agerande är tillräckligt för att läsaren ska förstå vad Maté tycker. Maté citerar *USA Today*, som rapporterat att Trump gratulerat ”Duterte for a ‘*great job*’ in his crackdown on drugs” (ibid, s. XI, min kursivering). De enkla citattecknen runt *great job* förmedlar effektivt ironin.

Inledningen från 2018 är tydligt argumenterande. Det framgår bland annat genom explicita formuleringar: ”In this book I argue that there is no ‘war on drugs’” (ibid, s. XI). Det framgår även genom strukturen – Maté citerar någon eller berättar om något och bemöter det sedan, antingen med medhåll eller med mothugg. Även punktlistan i slutet av inledningen där Maté sammanfattar allt han anser behöver ingå i missbruksvården är ett typiskt inslag i argumenterande text.

Inledningen från 2008 formulerar visserligen några ståndpunkter, men är inte alls lika tydligt argumenterande utan ställer till synes öppna frågor, och när författaren nämner att boken innehåller tankar och förslag för att läka den beroende hjärnan är det tillsammans med en brasklapp som förklarar att boken inte är något recept (ibid, s. 3).

Attityder, både författarens och andras, förmedlas ofta genom att de uttalas: en missbrukare sägs alltid befara att Maté ska sänka dosen på hennes medicin (ibid, s. 8) och

en gråtande faders omfamning sägs ha gjort det värt mödan att skriva boken (ibid, s. XV). Det används även många värdeord: ”*ill-fated struggle*” (ibid, s. 2), ”*generous hope*” (ibid, s. 3). Understrykningar förekommer också, här i form av en hyperbol: ”But not all the harm-reduction facilities in the world will suffice” (ibid, s. XXIII). Detta är rimligtvis också ganska typiskt för argumenterande text, som önskar övertyga. Det författaren vill övertyga om tycks sammanfattningsvis vara att vem som helst kan falla offer för missbruk under de ”rätta” omständigheterna, att missbruk har sina rötter i trauma, att den politik som för närvarande förs i större delen av världen är destruktiv, och att den behandling som finns att tillgå inte fungerar.

2.4 Textuell struktur

I detta avsnitt kommer källtextens (dvs. utdragets) textuella struktur att analyseras. Enligt Microsoft Word är utdraget 7 146 ord långt och enligt LIX (läsbarhetsindex, lix.se) är det 7209. LIX är förvisso utformat för svenska texter, men kan ändå vara användbart för att beräkna åtminstone meningslängd, andel långa ord och ordfrekvens. Texten får ett läsbarhetsindex på 45, motsvarande medelsvår, normal tidningstext. Detta värde beräknas genom att lägga ihop den genomsnittliga meningslängden, som är 18,39 ord, och andelen långa ord, som är 26,18.

Något som kan få en text att kännas mer svårläst än vad dess LIX-värde indikerar är användning av facktermer. Många av de vanligaste innehållsorden i utdraget används som termer. Dessa vanligast förekommande innehållsord kan sorteras in i tre semantiska fält. Det första rymmer ord som syftar på eller är nära anslutna till beroende och missbruk: *addiction(s)*, *addicted*, *drugs*, *use*, *substance*, *overdose*, det andra omfattar ord som har med samhället och dess institutioner att göra, inberäknat vårdinstitutioner, såsom *society*, *social*, *life*, *people*, *treatment*, *facilities*, *world*, *system*, *patients*, *programs*, *work*, *communities*, *families* och *medical*. Det tredje semantiska fältet rör människors inre liv: *trauma*, *pain*, *mental*, *brain*, *healing*, *mind*, *behaviours*, *despair*, *suffering*, *escape* och *understanding*. Det allra vanligaste ordet är just *addiction*, som om man räknar ihop ordets singular- och pluralform används 72 gånger. Andra specifika facktermer som används i texten är exempelvis *Naloxone* och *fentanyl* och *harm-reduction*. Det finns även en del ord som varit fackord men tagit sig in i allmänspråket, som *heroin* och *HIV*.

Den nya inledningen är skriven i en ganska fri, essäistisk stil, som på grund av sin struktur ger ett något spretigt intryck, men de vanligaste innehållsorden visar att den håller sig till ämnet. Och det ämnet utgörs alltså av tre aspekter av missbruk och beroende: de faktiska beteenden och saker som utgör det, samhällets instanser för att bemöta och behandla det och det inre känsloliv som förorsakar det.

Ytterligare en aspekt av ordförrådet som kan vara av intresse är att många namn nämns – dels platsnamn, till exempel *Hull*, *British Columbia*, *Vancouver*, *Downtown Eastside*, dels egennamn, framför allt tillhörande de personer Maté refererar och citerar, till exempel *Nancy Colier*, *Johann Hari* och *Dr. Bonnie Henry*. Eftersom denna bok generellt syftar till att ge kunskap om vår samtida omvärld är det knappast oväntat, men det förankrar boken väldigt starkt till dess samtid. Det kan få dagens läsare att uppleva boken som mer relevant för deras liv, men det kan också leda till att boken känns föråldrad tidigare.

2.5 Syntes

Den nya inledningen har starka argumenterande drag. Författaren försöker övertyga läsaren om tre saker: 1) att alla sorters beroenden uppstår på samma sätt och av samma orsaker, 2) att orsaken till beroende är psykiska trauman, och 3) att samhället, sammanfattningsvis, bör mildra sin behandling av missbrukare. Den tredje punkten här är en väldigt svepande sammanfattning av många av Matés efterfrågade åtgärder, men kan sägas utgöra den minsta gemensamma nämnaren för dessa.

Den ursprungliga inledningen visar i högre grad egenskaper typiska för utredande text. Den listar till exempel frågeställningar som boken ska undersöka. Slutligen kännetecknas det första kapitlet av berättande text; det är en scen som målas upp.

3. Överväganden inför översättningen

För min översättning har jag tänkt mig en liknande målgrupp som för källtexten: en allmänbildad grupp vuxna människor med ett intresse för både medicin och samhällsutveckling. Missbruk och beroende kan tyckas snävt, men med tanke på att det inte bara handlar om drogmissbruk utan även inkluderar bland annat arbetsnarkomani,

hetsätande och köpmani berörs många av det. Vad gäller just narkotika är området dock aktuellt, bland annat med tanke på den så omdiskuterade gängkriminaliteten i Sverige men framför allt då narkotikadödligheten ökar även här. Enligt en artikel i *Dagens Nyheter* ökade antalet avlidna från narkotika eller läkemedelsförgiftningar från 557 till 894 personer om året mellan 1997 och 2019 (Bratt 2022). Omkring 70 % av dödsfallen år 2019 berodde på läkemedel som Oxycontin, men som Bratt påpekar är det förmodligen inte överförskrivning av preparatet som i USA som ligger bakom utan snarare illegal smuggling (ibid). Förvisso har narkotikadödligheten sjunkit under 2020 och 2021, något som tillskrivs skademinimerande åtgärder som Maté förordar, som tillgängligheten av Naloxon och sprututbyten (Åström 2023). Denna minskning till trots har Sverige Europas högsta narkotikadödlighet (Bergstedt 2020).

Synen på droger är generellt repressiv i Sverige (Heilig et al 2023). Därför är det viktigt att boken framstår som seriös och inte kan upplevas skönmåla eller släta över missbruk, och jag har varit mån om att använda en akademisk stil, när det har varit möjligt, i översättningen. Översättningen bör göra ett professionellt och seriöst intryck för att fungera på den svenska bokmarknaden. Även om källtexten också framstår som seriös och evidensbaserad upplever jag stilen som bitvis mer patosladdad än vad som är vanligt i svenskspråkig facklitteratur.

Som nämnts ovan handlar boken om vår samtida omvärld och därmed förekommer befintliga platser och människor i den. En del av dessa har varit mycket specifika för Kanada. Jag har valt att behålla *Downtown Eastside* på engelska. Det är ett specifikt område som betecknas med det namnet, och att försvenska platsnamn görs vanligen inte idag. Däremot har jag velat lokalisera vårdrelaterade företeelser som *Provincial Health Officer* till motsvarande eller likartade svenska varianter (i detta fall *folkhälsoansvariga*). Det är möjligt att det finns skillnader på dessa positioner, men jag menar att det viktiga är att en måltextsläsare förstår ungefär vilken sorts tjänsteman det handlar om. Även om den person som innehar den kanadensiska beteckningen bara ansvarar för en region och inte för ett helt land så är regionen i fråga, British Columbia, befolkad av fem miljoner invånare och har en yta på 944 735 kvadratmeter. Rollen torde därmed rimligen kunna jämföras med Sveriges nationella folkhälsoansvar.

Båda styckena ovan antyder att min globala strategi varit en acceptansinriktad sådan, det vill säga att jag har vinnlagt mig om att anpassa måltexten till de svenska läsarna

snarare än att imitera författaren (Lindqvist 2005, s. 36). Naturligtvis har jag också försökt att vara så källtexttrogen som möjligt, men i de fall jag har tvingats välja har jag valt med läsaren i åtanke snarare än författaren.

4. Översättningsanalys

I detta avsnitt presenteras undersökningens syfte och frågeställningar, en översikt över tidigare forskning (av naturliga skäl långt ifrån fullständig), metod och material samt analys av ett antal översättningsexempel, i relation till redogörelser för några ordböckers definitioner och översättningsekvivalenter, dvs. de olika förslag på översättningar som anges för ett lexem i en ordbok. Slutligen sammanfattas analysens resultat.

4.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att ta reda på hur några polysema engelska ord utan direkta svenska ekvivalenter kan överföras till svenska genom översättning på olika sätt och hur dessa olika sätt att översätta påverkar förståelsen av måltexten. Jag kommer att utreda vilka betydelser som ingår i de engelska orden och jämföra med de olika svenska ord som de engelska översätts med.

De frågeställningar som ska besvaras i min studie är:

- Hur kan de engelska orden *mind*, *relief*, *addiction*, *community* och *disorder* översättas till svenska?
- Hur påverkas tolkningen av måltexten av den översättningsekvivalent som väljs?

4.2 Teori och tidigare forskning

I detta avsnitt definieras först termen polysemi, som är central för detta arbete, varefter en kortfattad genomgång av tidigare forskning kring polysemi och i synnerhet dess inflytande på eller relation till översättning presenteras.

4.2.1 Polysemi

Polysemi innebär att ett och samma ord har flera denotationer, betydelser, som är olika men relaterade sinsemellan (Holm 2022, s. 100). Fenomenet uppstår i och med att det uppstår nya situationer som medför ett behov av att uttrycka saker som ligger nära det etablerade bruket av ord, men ändå vid sidan av detta – och således utvecklas ”nya kontextuellt betingade betydelser” (ibid, s. 100). Polysemi ska inte förväxlas med

homonymi, som innebär att två ord har samma form men helt olika betydelser och saknar etymologiskt släktskap (ibid, s. 100). Exempelvis kan *pipa* både syfta på ett verktyg för rökning och på att ge ifrån sig det ljud som till exempel fåglar åstadkommer; det förstnämnda ordet har utvecklats från ord med grundbetydelsen 'rör' och det sistnämnda är möjligen ett onomatopoetiskt ord (*Svenska Akademiens ordbok*). Vid polysemi har betydelseerna istället glidit isär efter att ha utvecklats ur samma grundbetydelse (Holm 2022, s.112).

Vid översättning kan polysemi vålla problem, eftersom ord vanligen inte är exakt lika polysema på olika språk. Ett polysemt ord på det ena språket motsvaras ofta av ett antal olika lexem på ett annat språk (Holm 2022, s. 116). Exempelvis kan engelskans *desk* motsvara både svenskans *skrivbord* och *bänk*, eller till och med *kateder* (*Norstedts engelska ordbok*). Ifall det hade funnits ett svenskt ord med exakt ekvivalens (alltså ett ord som delade alla denotationer av *desk*) hade översättningen varit enkel, men så lätt är det alltså sällan.

Något som ställer till det ytterligare är konnotationer. Ord, vare sig de är polysema eller monosema, har underförstådda värdeladdningar och stilvalörer, konnotationer. Två svenska ord som till synes är synonyma och båda finns angivna i en ordbok som översättning av ett visst engelskt ord kan ha olika konnotationer som gör att översättningen färgas på olika sätt beroende på vilket som väljs. Exempelvis har orden *dam*, *fruntimmer* och *kvinnor* alla samma referent, men helt olika värdeladdning och stilvalör. Att uppfatta och överföra konnotationer förutsätter en hög grad av språklig kompetens. I analysen nedan är det dock denotationerna som står i centrum.

4.2.2 Tidigare forskning

Mycket har skrivits om polysemi, inte minst om definitionen av begreppet. Cliff Goddard (2000) beskriver en metodologisk process för att identifiera huruvida ett ord verkligen är polysemt i sin artikel "Polysemy: A Problem of Definition". Goddards artikel publicerades i en antologi om just polysemi, *Polysemy: Theoretical and Computational Approaches*, i sällskap av andra texter med ett språkvetenskapligt snarare än ett översättningsvetenskapligt perspektiv. I inledningen till denna konstateras att redan

stoikerna beskrev polysemi (Leacock & Ravin 2000, s. 1). Polysemi är alltså ett mycket omdiskuterat ämne, vars definition inte är självklar.

Det har också skrivits en del om polysemi ur ett översättningsvetenskapligt perspektiv. Inte minst har polysemins betydelse för maskinöversättning avhandlats i en rad publikationer. Till exempel konstaterar Akhobadze i artikeln ”Polysemy in Machine Translation Exemplified in English and Georgian” att det är nästintill omöjligt för maskinöversättning att hitta rätt ordboksträff för polysema ord (Akhobadze 2019, s. 144). Quiroga (2003) skriver om mångtydighet i förhållande till datalingvistik att den svårighet som datorer har med mångtydiga ord beror på deras oförmåga att tolka och förstå kontext. Hon hävdar generellt att mångtydighet har ett värde i sig, inte minst för litteraturen (Quiroga 2003).

En mer allmän aspekt av ämnet diskuteras av Benjamin (2012), som skriver om ’translatability’, alltså översättningsbarhet, i relation till mångtydighet. Hans perspektiv är främst filosofiskt, men han konstaterar att en text kan resultera i flera olikartade översättningar, som trots variationen sinsemellan är lika korrekta (Benjamin 2012, s. 42).

Men vad har sagts om mänskliga översättares förmåga att hantera polysemi och polysemins inflytande på själva översättningen? Ett problem som åtminstone verkar drabba översättarstudenter (av engelska till arabiska) är att de tenderar att endast vara bekanta med huvudbetydelsen av ett polysemt ord och bara vara vana att överföra denna vid översättning och ignorerar ordets andra möjliga betydelser (Ghazala 2008, s. 98). Det finns även vissa belägg för att mångtydighet saktar ner översättningsprocessen (Tokowicz & Degani 2010, s. 287).¹

I en studie av Mergen och Yetkin-Karakoç (2020, s. 118) visades polysema ord översättas korrekt i högre utsträckning än homonyma av studiens 51 deltagare. Även denna slutsats är kanske främst intressant för den kognitiva lingvistik – skribenterna nämner i sin diskussion att det finns visst stöd för att polysema och homonyma ord processas på olika sätt (ibid, s. 119). Ett översättningsvetenskapligt perspektiv på polysemi ges också av Boyarskaya, som diskuterar felaktig tolkning av polysema ord av översättare och hävdar att sådan beror på att översättaren har fel referens, otillräcklig bakgrundskunskap för att lösa detta eller gör fel inferenser på grund av skillnader i

¹ Mångtydighet kan innefatta ett antal olika fenomen: bland annat polysemi, homonymi och vaghet, men i denna uppsats görs ingen distinktion mellan dem, utan jag behandlar begreppen polysemi och mångtydighet som synonyma.

individuella referensramar (Boyarskaya 2019, s. 87). Översättaren måste enligt Boyarskaya vara medveten om polysemi och ta hänsyn till dess avsiktlighet (eller oavsiktlighet) vid översättning (ibid, s. 89). Boyarskaya noterar att ganska lite har skrivits om mångtydighet inom översättningsvetenskapen och att mycket av det har handlat om maskinöversättning (ibid, s. 82).

En lexikografiskt inriktad undersökning från 2013 fokuserar på ett enda ord, som är både polysemt och en term, franskans *valeur* (ibid). Det konstateras i denna studie att översättningsekvivalenterna som anges i tvåspråkiga ordböcker ofta är mycket olika varandra, och att de sällan förekommer i lika hög grad i autentiska texter (Gishti och Dado 2013, s. 116). Den slutsats som dras är att en tvåspråkig ordbok (eller åtminstone den undersökta) är otillräcklig som redskap för översättaren (ibid, s. 124). Översättning fordrar alltså mer kunskap än en tvåspråkig ordbok ger.

En annan aspekt av polysemi och översättning, som har granskats av bland andra Ariel Shangguan, utgörs av hur polysemi har utnyttjats för att kunna påverka budskapet så att det ska tas emot bättre i målkulturen. Shangguan analyserar hur det engelska begreppet *power* har överförts till kinesiska i översättningen av Kenneth Waltz bok *Theory of International Relations* och hävdar att en översättning av en text kan leda till att måltexten kan läsas och tolkas på ett helt annat sätt än källtexten (Shangguan 2021, s. 202). Även Pym och Hu (2018) diskuterar hur mångtydighet har utnyttjats konstruktivt i politiska syften, för att mottagare av ett meddelande på olika språk ska kunna enas kring meddelandet trots att det på grund av ”kreativa” översättningar egentligen innehåller olika budskap.

Sammanfattningsvis har det alltså skrivits åtskilligt om polysemi, mycket av detta ur ett kognitivt perspektiv, ytterligare mycket ur ett datalingvistiskt. Ganska lite tycks ha publicerats inom översättningsvetenskapen, och det som har publicerats inom den och som har presenterats i viss utsträckning ovan har generellt haft en mer allmän och teoretisk inriktning än praktisk, och förutom Gishti och Dados ordboksstudie inte fokuserat på specifika ord (2013). Någon studie inriktad specifikt på något av de ord jag undersöker nedan har jag inte funnit.

4.3 Metod och material

Urvalet av ord till analysen har gjorts med hjälp av ordfrekvens. Jag har utgått både från de vanligaste innehållsorden enligt LIX-räkningen som förmedlats ovan, och från min personliga upplevelse av ord som varit särskilt intressanta under arbetet med översättningen. De ord som analyseras nedan är *mind*, *relief*, *addiction*, *community* och *disorder*. De här orden är både polysema och förekommer två eller fler gånger i utdraget. Ordet *addiction* förekommer hela 72 gånger; de flesta av dessa förekomster är varandra snarlika, så jag har valt ut några få representativa exempel. Ordet *relief* däremot förekommer bara två gånger i hela utdraget, varför alla ordets förekomster analyseras.

Varje ord har slagits upp i de digitala ordböckerna *NE:s engelska ordbok* och *Engelsk medicinsk ordbok* samt termbanken *Natur & Kulturs Psykologilexikon*, och varje del av analysen inleds med en definition av ordet baserad på dessa ordböcker. Vilka ordböcker som används för vilka ord varierar av naturliga skäl (till exempel är *relief* inte ett medicinskt ord, varför jag inte hänvisar till *Engelsk medicinsk ordbok* för att definiera det ordet). Det förekommer också hänvisningar till *Svensk ordbok* och *Svenska Akademiens ordlista*. I hänvisningarna till dessa källor använder jag mig av förkortningar. NE motsvarar *NE:s engelska ordbok*, EMO står för *Engelsk medicinsk ordbok*, SO för *Svensk ordbok* och SAOL för *Svenska Akademiens ordlista*. *Natur & Kulturs Psykologilexikon* har en ansvarig redaktör, varför jag använder mig av dennes namn, Egidius, i källhänvisningarna. Alla uppslagsord återfinns också i källförteckningen.

Efter presentationen av varje översättningsexempel i analysen diskuterar jag betydelsenyanser och effekter på måltexten som helhet, till exempel dess stilnivå, beroende på valet av översättningsekvivalent. I de fall min översättning avviker från ordböckerna kommenteras även det. Sist i varje avsnitt av analysen formuleras generella slutsatser om hanteringen av polysema ords inflytande på måltexten.

4.4 Analys och resultat

Analysen består av fem delar, med en del per ord. Varje del inleds med att ordet definieras, därefter följer exempelmeningar från källtexten där orden ingår och mina översättningar av dessa meningar. Översättningsexemplen presenteras med hjälp av

förkortningarna KT, källtext, och MT, målttext. Varje exempel är försett med sidhänvisning till källtexten. Eftersom målttexten inte är publicerad saknar den sidhänvisningar.

4.4.1 *Mind*

Enligt psykologilexikon.se är *mind* ett substantiv som avser ”sinne, psyke, minne”, ”det som i djur och människor gör att de uppfattar” eller ”allt det som försiggår i psyket, allt det själsliga” (Egidius 2023a). Under rubriken ”Terminologi” konstateras att även snävare definitioner av *mind* förekommer i nutida psykologi, som när begreppet avgränsas till att betyda *the motivation for behaviour*, ’vad man har i sinnet’ (ibid). Denna betydelse förekommer emellertid inte i några av mina översättningsexempel.

I *NE:s engelska ordbok* finns det fem olika uppslagsord, lexem, för *mind*. *Mind 1* kan översättas till svenska med tio olika ord enligt NE: ’sinne’, ’medvetande’, ’förstånd’, ’intellekt’, ’fantasi’, ’tankar’, ’tänkesätt’, ’sinnelag’, ’mentalitet’ och ’inställning’ (NEa). *Mind 2* motsvarar ’mening’, ’åsikt’ och ’tanke’, *mind 3* ’lust’, ’håg’, ’bøjelse’ och ’önskan’, *mind 4* ’minne’ och *mind 5* ’ande’, ’själ’, ’intelligens’ (ibid). Tittar man däremot i *Engelsk medicinsk ordbok* så motsvarar *mind* ”part of the brain which controls memory or consciousness or reasoning” och heter på svenska ’medvetande’, ’intellekt’ eller ’sinne’ (EMOa). Denna snävare betydelse förväntar jag mig kommer överensstämma ganska väl med hur Maté använder ordet. Nedan följer några exempelöversättningar och analyser därav.

Exempel 1

KT: The **mind** and brain processes are the same in all addictions, no matter what form, as is the psycho-spiritual emptiness that resides at the core. (Maté 2018, s. XVII)

MT: De **kognitiva** och neurologiska processerna är desamma vid alla typer av beroenden, oavsett vilken form beroendet tar, eftersom också den psykologiska och andliga tomhet som gömmer sig i kärnan är densamma.

Detta första exempel avviker tämligen drastiskt från de ovan förmedlade ordboksdefinitionerna. Substantivet *mind* har gjorts om till ett adjektiv, *kognitiva*. Ingen av ordböckerna föreslår heller något ord besläktat med *kognition* som översättning av *mind*.

I SAOL definieras *kognitiv* som 'intellektuell, kunskapsmässig'. Eftersom 'intellekt' anges som översättning av både allmänspråkets *mind* och den medicinska terminologins *mind* har översättningen inte förskjutits på ett begreppsmässigt plan, även om stilnivån har förändrats – *mind* är ett kortare och vanligare ord än *kognitiva*, som snarare hör till fackspråket. Denna mening har alltså fört måltexten mer åt det fackspråkliga hållet.

Exempel 2

KT: That is the desperation – the need to regulate one's body and **mind**, to escape unbearable distress or unrest. (Maté 2018, s. XVIII)

MT: Det är det som gör dem desperata – behovet att reglera kropp och **själ** för att undkomma olidlig ängslan eller oro.

Här tolkar jag *mind* i betydelsen av det femte uppslaget för ordet i *Nationalencyklopedins engelska ordbok* (NEa), som står för ordets metafysiska aspekt och som sagt översätts med 'ande', 'själ' och 'intelligens'. Denna tolkning gör jag eftersom frasen *body and mind* är vanligt förekommande och översättningen *kropp och själ* är vedertagen. Bland annat översätter NE frasen *in mind and body* med *till kropp och själ*. Det uppstår dock en diskrepans mellan källtext och måltext – *själ* är mer metafysiskt laddat än *mind*, som ju spänner över en stor betydelsevidd. Även om *själ* i *Svensk ordbok* (SOa) definieras som "sammanfattningen av de mänskliga egenskaper som möjliggör tanke-, känslö- och viljeliv" och jämförs med 'ande', 'psyke' och 'sinne', och på så vis kan tyckas ligga nära engelskans *mind*, så är det viktigt att notera den speciella användning som SO också anger: "(i religiös, bl.a. kristen, tro) om den del av personligheten som tänks leva kvar efter den biologiska döden". Denna användning motsvaras snarare av *spirit* på engelska (NE).

Exempel 3

KT: It is only the habit of our egocentric **mind** that divides the world into "us and them". (Maté 2018, s. XXII)

MT: Jo, det är vårt vanemässiga egocentriska uppdelande av världen i "dem och oss".

Här har ordet *mind* strukits helt, så att istället för att vana ägs av vårt *mind* är det helt enkelt *vår* vana. Kanske kan en svensk läsare av måltexten därmed riskera att få intrycket att denna vana är en i högre grad integrerad del av oss, av vårt *jag*, än läsaren av källtexten, som kanske snarare kommer att uppfatta det som en tankemässig tendens, som vi har större möjlighet att välja bort eller påverka.

Exempel 4

KT: This temporary alteration of brain chemicals and **mind** states characterized addiction of all kinds, from drugs to eating to self-cutting: these are the attempts at regulating body and **mind** Dr. van der Kolk refers to. (Maté 2018, s. XXV)

MT: Denna tillfälliga ändring av hjärnkemikalier och **sinnestillstånd** kännetecknar alla sorters beroenden, från droger till mat och till självskadebeteende: dessa utgör alla sådana försök att reglera kropp och **tankar** som van der Kolk syftar på.

Även om *mind states* eller *state of mind* är ett fast uttryck finns det ett flertal översättningar att välja på: 'humör' och 'sinnesstämning' enligt *Medicinsk engelsk ordbok*; 'sinnestillstånd', 'sinnesstämning' eller 'psykiskt (mentalt) tillstånd' enligt *NE:s Engelska ordbok* (EMOa, NEa). Dessa kan i och för sig tyckas ganska snarlika, förutom möjligtvis *humör* som jag upplever som mer vardagligt än resterande förslag. I denna mening hade nog alla dessa översättningar fungerat, men *humör* hade inneburit en förändring av stilnivån.

Kollokationen *body and mind* förekommer återigen här, och den här gången har det översatts med *kropp och tankar*. Att ordet *själ* väljs bort tonar ner den andliga aspekten av innehållet, och för översättningen mot mer praktiskt inriktad psykologi.

Exempel 5

KT: What are some of the paths for redeeming addicted **minds** not dependent on powerful substances – that is, how do we approach the healing of the many behaviour addictions fostered by our culture? (Maté 2018, s. 3)

MT: Vilka vägar finns för att befria beroende **hjärnor** som *inte* är beroende av starka substanser – det vill säga, hur tar vi oss an uppgiften att läka de många beteendeberoenden som främjats av vår kultur?

Även detta är en översättning som inte finns i ordböckerna, då *minds* har blivit *hjärnor*. Att tala om *beroende sinnen* eller *beroende intellekt* vore för all del möjligt, men det känns naturligare att tala om hjärnan på svenska i detta sammanhang, kanske eftersom

beroende generellt betraktas som en sjukdom i Sverige, och ord som *sinne* och *intellekt* konnoterar mer agens än ordet *hjärna*. Att placera tillståndet av beroende i hjärnan, som är ett konkret organ, förlämnar det en mer fysisk dimension och förstärker därmed förmodligen uppfattningen av beroende som ett (fysiskt) sjukdomstillstånd.

Enbart genom hanteringen av ordet *mind* har måltexten alltså blivit mer fackspråklig, och möjligtvis har författarens avsiktligt metafysiska inslag nedtonats.

4.4.2 Relief

I *NE:s engelska ordbok* föreslås följande ordboksekvivalenter för *relief*: 'lättnad', 'lindring', 'understöd', 'bistånd', '[nöd]hjälp', 'avdrag', 'omväxling', 'relief' och 'reliefarbete' (NEb). Engelskans *relief* i betydelsen 'reliefarbete' bör förstås som en homonym, då det har en så pass avvikande betydelse från de övriga översättningsekvivalenterna i ordboken, och har kommit in i engelskan senare, via italienskans *relievo* (Merriam-Webster). Hur som helst är denna betydelse irrelevant här.

Exempel 6

KT: Its manifestations are multiple, from the gentler to the life-threatening, but in all addictions it utilizes the same brain circuits of pain **relief**, reward and motivation (Maté 2018, s. XXV)

MT: Dess manifestationer är många, från de blidare till de livshotande, men i alla beroenden utnyttjas samma hjärnkretsar för smärt**lindring**, belöning och motivation

I och med att ordet *relief* ingår i en sammansättning med *pain* finns det inte mycket att välja på utöver *smärtlindring* här. *NE:s engelska ordbok* anger endast 'smärtlindring' som översättning av *pain relief*, med beteckningens "med." som förmedlar att det är en medicinsk term. Även om ordet *relief* är polysemt är översättningen alltså självklar när ordet ingår i en term.

Exempel 7

KT: This is the domain of addiction, where we constantly seek something outside ourselves to curb an insatiable yearning for **relief** or fulfillment. (Maté 2018, s. 1)

MT: Detta är beroendets domän, där vi ständigt söker efter något utanför oss själva för att kuva en omätlig längtan efter **befrielse** eller tillfredsställelse.

I den loggbok som fördes i samband med arbetet med denna översättning noterade jag att det kändes otillräckligt med ordboksekvivalenten *lättnad*, som jag först hade översatt *relief* med här, och att jag misstänkte att Maté snarare menade *befrielse*. Eftersom detta ord inte fanns som översättningsekvivalent tvekade jag att använda det. Valet mellan dessa två ord kan möjliggöra skilda tolkningar av meningen. Ordens betydelse är förvisso snarlika enligt SO, men vissa skillnader föreligger: SO definierar *befrielse* som 'lösgörande från undertryckt eller instängt tillstånd', 'det att slippa ifrån viss skyldighet eller dylikt', 'känsla av upphävt tryck' medan *lättnad* i samma ordbok definieras som 'känsla av befrielse och avspändhet' eller 'lindring av något som vållar bekymmer, smärta eller dylikt' (SOB, SOc). *Befrielse* verkar alltså ha konnotationer av i första hand ett mer konkret och faktiskt slut på lidande, medan *lättnad* i första hand verkar syfta på känslan av detta. Användningen av *befrielse* i den här meningen medger läsningen att det är vårt existentiella sökande efter frihet som driver oss till missbruk; användningen av *lättnad* kan leda till tolkningen att det är jakten på (den eventuellt förrädiska) känslan av frihet som står i fokus. Det kan tyckas vara en liten skillnad, men det är en skillnad som påverkar skildringen av missbrukares motiv och därmed även deras karaktär. Att söka efter befrielse låter närmast ädelt, att söka efter lättnad en aning mer själviskt och kortsiktigt.

4.4.3 Addiction

Enligt *Engelsk medicinsk ordbok* betyder *addiction* missbruk (EMOb). Definitionen av frasen *drug addiction* förklarar att det innebär att vara psykiskt och fysiskt beroende (*dependent*) av att ta en drog regelmässigt. *Norstedts engelska ordbok* är mer frikostig med översättningsekvivalenter – enligt denna ordbok kan *addiction* betyda 'missbruk', eller, i bildlig mening, 'begivenhet', 'hängivenhet', 'böjelse', eller 'passion' (NEc). Intressant att notera är att ordet *beroende* inte förekommer i någon av ordböckerna. Å andra sidan anges 'beroende' på psykologilexikon.se i ett antal sammansatta uppslagsord, till exempel översätts *addiction problem* med 'beroendeproblematik' och *video game addiction* med 'dataspelsberoende' (Egidius 2023b). *Addiction* är således inte mer än måttligt polysemt, samtidigt som det används som term, vilket anknyter till Gishti och Dados (2013) studie, där det också var ett måttligt polysemt ord tillika en term som undersöktes. De konstaterade att översättningsekvivalenterna i ordboken kunde variera

avsevärt, vilket också synes vara fallet ovan. Nedan presenteras två översättningsexempel som innehåller ordet: en som översatts med *missbruk* och en med *beroende*.

Exempel 8

KT: "Your book enabled me to pinpoint the causes of **my addiction**," a man incarcerated in Idaho wrote. (Maté 2018, s. XV)

MT: "Din bok hjälpte mig att sätta fingret på orsakerna till mitt **missbruk**", skrev en man som satt i fängelse i Idaho.

Här förmodar jag att det var frågan om ett aktivt missbruk. *Missbruk* definieras av *Svensk ordbok* som olämplig och potentiellt skadlig användning av något (SOd). Missbruk måste alltså innefatta faktisk handling. Ifall ordet *beroende* användes skulle meningen låta mer teoretisk. Mannen kanske skulle ha haft ett drogmissbruk som innebar direkt livsfara, men det kunde lika gärna ha varit ett videospelsberoende. *Beroende* innebär enligt SAOL ett 'ofritt tillstånd', 'avhängighet' (SAOLa). Även om ordboken noterar att det i synnerhet gäller avhängighet av droger är ordet vagare, och behöver inte innebära skadliga aktiviteter, utan syftar mer på det inre, mentala tillståndet.

Exempel 9

KT: Our society, with people increasingly desperate to escape the isolation and dismay of their daily lives, is rife with every manner of **addiction**, with more arising all the time. (Maté 2018, s. XVII)

MT: Människor i vårt samhälle blir allt mer desperata att undfly vardagens isolering och förtvivlan; det finns alla möjliga typer av **beroenden** och nya uppstår ständigt.

Här täcker *addiction* ett bredare område än bara det skadliga bruket som missbruk innebär. Min tolkning är att författaren här syftar på allt från sprutnarkomani till dataspelsberoende. Om jag hade valt *missbruk*, ordböckernas främsta förslag, hade läsaren förmodligen föranletts att endast föreställa sig drog och alkohol-missbruk. Det hade varit grammatiskt möjligt att använda någon av de bildliga översättningsekvivalenterna i den här meningen, till exempel *begivenhet*. Meningen hade dock blivit väl vag och svårtolkad, antingen hade den fått en underlig positiv klang som inte alls hade stämt överens med Matés budskap eller så hade den framstått som ironisk, ett stildrag som används sparsamt i denna bok och som skulle innebära ett stort ingrepp i berättarstilen.

4.4.4 Community

Community är ett mycket polysemt ord. Enligt *NE:s engelska ordbok* kan det syfta på 'det allmänna', 'staten', 'samhället', 'samfund', 'grupp', 'krets', 'värld', 'gemenskap', 'brödraskap', '[folk]grupp', 'gemenskap', 'gemensam besittning', 'överensstämmelse' eller 'umgänge' (NEd). Nedan ges några översättningsexempel och resonemang kring dem.

Exempel 10

KT: Just weeks prior to this present writing, in early March 2018, I was invited to return to the Blood Tribe Reserve, a Blackfoot **community** near Lethbridge, Alberta, to speak at a conference on youth. (Maté 2018, s. XXI)

MT: För bara några veckor sedan, tidigt i mars 2018, blev jag inbjuden att ännu en gång besöka Blood Tribe-reservatet, ett Blackfoot-**samhälle** nära Lethbridge i Alberta, för att föreläsa på en konferens om unga.

Denna mening handlar om ett specifikt område, ett reservat befolkat av ursprungssamerikaner av stammen Blackfoot. *Blackfoot community* hade i sig kunnat tolkas som en geografiskt utspridd gemenskap, vars medlemmar förenades genom sin etnicitet, men meningen innehåller också en tydlig geografisk förankring i och med platsangivelsen. Därför behövs ett svenskt ord som kan syfta på både platsen och människorna som lever där. Här tror jag att *samhälle* är det enda möjliga alternativet.

Exempel 11

KT: Their values always emphasized communality rather than heedless individualism, restoration of the wrong-doer to the **community** rather than retribution, inclusion rather than separation (Maté 2018, s. XXVIIIf)

MT: Deras värderingar har alltid framhävt gemenskap snarare än gränslös individualism, återupprättandet av misssådaren i **gemenskapen** snarare än vedergällning, inkludering snarare än separation

I denna mening är flera alternativ möjliga. Misssådaren hade väl lika gärna kunnat återupprättas i *samhället* som i *gemenskapen*? Kanske till och med i *kretsen*? *Kretsen* hade förstärkt bilden av det sammanhang som misssådaren skulle återupprättas i som ett avgränsat sällskap; *samhället* skulle måhända ha betonat det allmängiltiga. Matés resonemang här går ut på att det moderna samhället har mycket att lära av ursprungsbefolkningarnas visdom, och *samhälle* kanske gör det lättare för läsaren att applicera tankarna på vårt samhälle, medan *gemenskap* snarare håller kvar tankarna vid

ursprungsbefolkningarnas livsstil? Det är en relativt liten nyansskillnad, men ändå något som påverkar.

Exempel 12

KT: There is no accusation, only the fundamental reality that suffering is multi-generational, that we pass it on unwittingly until we understand it and break the links in the chain of transmission within each family, **community**, society. (Maté 2018, s. XXIX)

MT: Det finns inga anklagelser, bara den grundläggande verkligheten att lidandet spänner över generationsgränserna, att vi omedvetet för det vidare tills vi förstår det och bryter länkarna i kedjan av vidarebefordran i varje familj, **samhällsgrupp**, samhälle.

Eftersom *community* här fungerar som ett led i en stegring som slutar med *society* går det inte att översätta det med *samhälle*. Det finns däremot ett antal andra möjligheter: *grupp*, *krets*, *gemenskap* framstår för mig som de mest rimliga. *Samhällsgrupp* förtydligar dock stegringen på svenska – *grupp*, *krets* och *gemenskap* hade alla gjort stilfiguren mindre tydlig, eftersom *samhällsgrupp* är en mer självklar mindre beståndsdel av ett *samhälle*, till skillnad från *gemenskap* som kan innefatta hela samhället, och *grupp* som antyder en mindre mängd medlemmar – SO definierar ordet som 'en samling människor som lätt kan överblickas' (SOe). I detta fall får man som översättare välja om man vill framhäva stegringen eller en välklingande mening – jag anser att *grupp* eller *gemenskap* i denna mening hade låtit bättre, men valde som sagt *samhällsgrupp* för att överföra stegringen, som jag uppfattar som ett medvetet retoriskt grepp. Om översättaren tonar ner många sådana stilfigurer torde det försvaga författarens argumentation generellt.

4.4.5 Disorder

Ordet *disorder* är måttligt polysemt och används dessutom som term, precis som *addiction*. Enligt *NE:s engelska ordbok* betyder ordet 'oordning', 'oreda', 'förvirring', 'orolighet', 'tumult', eller (medicinskt) 'rubbing[ar]', 'störning', 'sjukdom' (NEe). Även *syndrom* ingår i frasträffarna i samma källa, till exempel översätts *bipolar disorder* med *bipolärt syndrom*. I *Engelsk medicinsk ordbok* översätts *disorder* med 'rubbing', 'störning' (EMOc). Egidius förklarar i *Natur & Kulturs Psykologilexikon* att *disorder* används om olika typer av psykisk ohälsa (Egidius 2023c). På svenska motsvaras de olika termer som innehåller *disorder* av sammansättningar och fraser som ofta innehåller orden

störning och *syndrom*, ibland *sjukdom*, ibland ingår ingen motsvarighet till *disorder* (*psychotic affective disorder* heter till exempel *affektiv psykos*). I fallet *alcohol use disorder* används ofta *alkoholism* på svenska, men Egidius noterar att även *alkoholberoende* förekommer.

Exempel 13

KT: Internet addiction appears to be a common **disorder** that merits inclusion in DSM-V [*The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition*], suggested an editorial in the *American Journal of Psychiatry* the same year this book appeared (Maté 2018, s. XVII)

MT: ”Internetberoende tycks vara ett så vanligt **problem** att det förtjänar att tas upp i DSM-V [*The Diagnostic and Statistic Manual of Mental Disorders*, femte upplagan]”, hävdade en tidningsredaktör samma år som den här boken kom ut

Här används ordet *disorder* tydligt terminologiskt, vilket framgår dels genom att DSM-V nämns, dels genom kategoriseringen av *internetberoende* som en *disorder*. Därmed väljs översättningsekvivalenterna som är synonyma med *oordning* lätt bort. *Syndrom* hade låtit konstigt i sammanhanget, eftersom det enligt SAOL (SAOLb) används om ett antal symtom som tillsammans är typiska för en sjukdom; ordet *syndrom* kräver alltså att det finns en etablerad diagnos, och stycket ovan handlar om en hypotetisk diagnos. Det mest väntade valet hade kanske varit *störning*, men även *problem* fungerar; ordet är etablerat inom psykologin och används till exempel i sammansättningar som *beroendeproblematik* (Egidius 2023d). Möjligtvis låter *problem* något lindrigare än *störning* och tonar kanske ned allvaret. Oavsett valet mellan dessa två ord är det i det här exemplet tämligen oproblematiskt att identifiera vilken av det polysema ordets betydelser som avses.

Exempel 14

KT: Recently, an article in *Psychology Today* discussed ”internet gaming **disorder**”.
(Maté 2018, s. XVII)

MT: I en artikel i *Psychology Today* diskuterades nyligen ”dataspel**beroende**”.

Detta exempel är en av de få sammansättningar med *disorder* som enligt ordböckerna ska översättas med *-beroende*. Här framhäver svenskan alltså själva beroendet, missbruket, medan engelskan får det att låta mer som en sjukdom. Måhända speglar detta typiska svenska attityder mot människor som utvecklar ett beroende.

Exempel 15

KT: There are no new **disorders** here, only new targets for the universal and age-old addiction process, new forms of escape. (Maté 2018, s. XVII)

MT: Det finns inga nya **beroenden** här, bara nya föremål för den allmänmänskliga och uråldriga tillvänjningsprocessen, nya sätt att fly.

Här har jag valt just *beroenden* som översättning av *disorders*. Det är delvis på grund av kompensation för att *addiction* i samma mening översätts med *tillvänjning*, men också en specificering i syfte att tydliggöra vilken sorts störningar författaren menar. Eftersom detta stycke utgör fortsättningen på föregående exempel som talar om *dataspelsberoende* blir det naturligt att använda *beroende* för referensbindningens skull. Det är dock möjligt att detta ordval påverkar läsarens uppfattning av författarens attityd, i och med att *beroende* har andra konnotationer än *störning*. Det sistnämnda för tankarna till det patologiska, kanske något medfött man inte kan rå för, medan *beroende* möjligen har en viss klang av självförvållande.

4.4.6 Sammanfattning

I denna studie har några polysema ord i en översättning undersökts: *mind*, *relief*, *addiction*, *community* och *disorder*. Till att börja med visades det att engelskans *mind* representerar ett oerhört vitt begrepp som av svenskan delas upp i många olika dito, och kanske att en av de mer problematiska aspekterna med att översätta *mind* är när ordet syftar på något metafysiskt i stil med *ande*, *själ*, eftersom det på svenska får en kristen prägel som ordet saknar på engelska.

I analysen av *relief* framgick därefter att ord trots polysemi är mycket lättolkade när de används som termer, något som också återspeglades i diskussionen av *disorder*. Dessutom visades genom analysen av *relief* att endast valet mellan två betydelser av ett polysemt ord kan få en dramatisk effekt på meningens och textens innebörd som helhet.

Vidare diskuterades *addiction*, även det ett måttligt polysemt ord med terminologisk användning. I denna diskussion lyftes ett exempel där det var befogat att frågå ordbokens översättningsekvivalenter för att öka ordets betydelsebredd, och ett exempel där valet av en översättningsekvivalent från ordboken skulle ha inneburit ett stort ingrepp i berättarstilen.

Därefter analyserades några översättningsexempel som innehöll ordet *community*. I ett exempel var valet av översättning självklart i och med att referenten var specifik. Nästa exempel visade att valet av översättning av detta polysema ord möjliggjorde nyansskillnader i texten. Slutligen framkom återigen att hanteringen av polysema ord kan ha betydelse för textens stilnivå, eftersom valet av översättningsekvivalent påverkar överföringen av en stilfigur.

Slutligen granskades översättningar som innehöll ordet *disorder*, ett ord med viss polysemi och terminologisk användning. Det framgick i detta avsnitt ännu en gång att valet av översättning var mycket lätt vid den specifika terminologiska användningen av ordet. Dessutom konstaterades att ordvalet kunde få inflytande på läsarens uppfattning av författarens attityder i och med ordens olika konnotationer.

De två frågeställningar som utgjort fokus för denna undersökning var ”hur kan de engelska orden *mind*, *relief*, *addiction*, *community* och *disorder* översättas till svenska?” samt ”hur påverkas måltexten av den partiella översättningsekvivalent som väljs?” Översättningarna som rekommenderas av ordböcker samt praktiska exempel från min översättning av *Hungry Ghosts* har presenterats i varje avsnitt ovan. Det går inte att upprepa allt som sagts om detta här, men det kan fastslås att *mind*, *relief* och *community* är mycket polysema ord, som motsvaras av många olika svenska översättningsekvivalenter, och att *addiction* och *disorder* är måttligt polysema ord som ibland utgör termer. Det har framgått att alla dessa ord polysemin till trots är synnerligen lättolkade när de utgör eller ingår i termer samt syftar på en individuell referent. Svaret på den andra frågeställningen är att valet av till synes synonyma översättningsekvivalenter kan få betydelse för uppfattningen av ordet, meningen och texten som helhet, genom att det förändrar den stilnivå, argumentation och de attityder som förmedlas.

5. Diskussion

Denna studie behandlar endast fem polysema ord i en enda översättning utförd av en enda översättare och är alltså mycket liten i sin omfattning. Ändå har det tydligt framgått att bara genom att justera ett enda ordval i en enda mening kan man påverka stilnivån,

argumentationen och författarens förmedlade attityder. Hur mycket kan man då inte åstadkomma genom att genomgående justera dessa ordval på ett visst sätt, rakt igenom tona ner eller skruva upp argumentation, förvanska författarens attityd eller förändra stilnivån? Som vidrördes i avsnittet om tidigare forskning har det hänt att polysemi nyttjats ”kreativt” i översättningar för att skapa åtminstone illusionen av politisk enighet fast det egentligen inte rått någon sådan (Pym & Hu 2018). Detta understryker behovet av (språkligt och diplomatiskt) professionell granskning av översättningar av politisk dignitet.

Översättningar av litterära och populärvetenskapliga texter har antagligen mindre att vinna på manipulation med hjälp av polysemi. De flesta som översätter sådana texter önskar förmodligen både vara trogna författaren och anpassa texten för mälläsarna. Som nämndes i del 3. Överväganden inför översättningen var min globala strategi främst acceptansinriktad, men i analysen har det också beskrivits tillfällen då jag valt mina ord noga för att förmedla samma attityd som jag upplever att författaren visar i källtexten. Min översättningsstrategi har alltså varit mer adekvansinriktad än jag från början trodde.

Polysemi är ett mycket stort och omdiskuterat ämne, men intressant att notera är att polysemi i vissa fall snarare verkar skynda på än sakta ner översättningen, enligt min anekdotiska erfarenhet. Enligt Mergen och Yetkin-Karakoçs studie översattes polysema ord också i högre grad korrekt än homonymer (Mergen & Yetkin-Karakoçs 2020, s. 118). Trots påståenden som att mångtydighet saktar ner översättningsprocessen (Tokowicz & Degani 2010, s. 287) finns det alltså vissa belägg för att detta inte alltid stämmer. Min upplevelse är att orden framför allt är mycket lättolkade när de används som termer. Man skulle även kunna ponera att detta har att göra med ordens frekvens, eftersom polysema ord ofta tillhör de vanligaste orden i språket. Rimligen borde vanliga ord som man översatt många gånger vara lättare att hantera. Men inget samband mellan ordfrekvens och korrekthet kunde visas i Mergen och Yetkin-Karakoçs studie (2010, s. 116). Förhållandena verkar inte vara så enkla som jag intuitivt vill tro. En större studie med ett tusental deltagare som fick översätta en uppsättning homonyma, polysema och monosema ord, både med och utan kontext, hade kunnat bli mycket givande för forskningsområdet.

Källförteckning

Primärlitteratur:

Maté, Gabor (2018). *In the Realm of Hungry Ghosts: Close Encounters with Addiction*. 10th anniversary ed. London: Vermilion.

Sekundärlitteratur:

Akhobadze, Babulia (2019). Polysemy in Machine Translation Exemplified in English and Georgian. *Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences*, 2019, 13(1):143-146.

Benjamin, Andrew (2012). Translation and ambiguity: Towards a reformulation. *The AALitra Review: A Journal of Literary Translation*, nr. 5 (Melbourne: Monash University, 2012), ss. 39–46.

Bergstedt, Therese (2020-10-05). Ny rapport: Narkotikadödligheten i Sverige högst i Europa. *SVT Nyheter*. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/narkotikadodligheten-i-sverige-hogst-i-europa> [2023-12-29]

Bernstein, Lenny & Ingraham, Christopher (2017). Fueled by drug crisis, U.S. life expectancy declines for a second straight year. *Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/national/health-science/fueled-by-drug-crisis-us-life-expectancy-declines-for-a-second-straight-year/2017/12/20/2e3f8dea-e596-11e7-ab50-621fe0588340_story.html [2024-01-04]

Bratt, Anna (2022-06-20). Anna Bratt: Fler dör av godkända läkemedel än av narkotika. *Dagens nyheter*. <https://www.dn.se/sverige/anna-bratt-fler-dor-av-godkanda-lakemedel-an-av-narkotika/> [2023-12-29]

Gishti, Eglantina & Dado, Fjoralba (2013). Les ambiguïtés sémantiques dans la langue de spécialité: les ”jeux” du sens de l’équivalence — un défi pour le traducteur. *Atelier de Traduction*. 2013, nr. 19, ss. 115-126.

Goddard, Cliff (2000). Polysemy: A Problem of Definition. *Polysemy: Theoretical and Computational Approaches*. Oxford University Press.

Guy, G.P., Zhang, K., Bohm, M.K., Losby, J., Lewis, B., Young, R., Murphy, L.B. & Dowell, D. (2017). Vital Signs: Changes in Opioid Prescribing in the United States, 2006–2015. *MMWR. Morbidity and Mortality Weekly Report*. 66 (26), s. 697–704. doi:10.15585/mmwr.mm6626a4

- Hari, Johann (2015). Everything you think you know about addiction is wrong. *TED*.
https://www.ted.com/talks/johann_hari_everything_you_think_you_know_about_addiction_is_wrong [2024-01-10]
- Hellspong, Lennart & Ledin, Per (1997). *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*.
 Lund: Studentlitteratur.
- Holm, Lisa (2022). Semantiska grundbegrepp. [Kompendium tillhandahållet som kursmaterial vid översättarutbildningen, Lunds universitet]
- Levitz, Stephanie (2007-01-22). Crown Says Will Prove Robert Pickton Murdered, Butchered and Disposed of 6 Women. *Red Orbit*.
https://web.archive.org/web/20110820172801/http://www.redorbit.com/news/international/810355/crown_says_will_prove_robert_pickton_murdered_butchered_and_disposed/index.html [2024-01-10]
- Lindqvist, Yvonne (2005). *Högt och lågt i skönlitterär översättning*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Mergen, Filiz & Yetkin-Karakoç, Nihal (2020). Translation of Ambiguous Words by Translation Trainees. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, nr. 43, ss. 111-122.
- Merriam-Webster (uå). Relief. *Merriam-Webster.com Dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/relief> [2023-12-29]
- Moser, Simon (2021-08-15). Ännu en ny guru på självhjälpshimlen – vem är Gabor Maté? *Sveriges Radio*. <https://sverigesradio.se/artikel/annu-en-ny-guru-pa-sjalvhjalpshimlen-vem-ar-gabor-mate> [2023-10-24]
- Olsson, Malena (2022). Informationstäthet på engelska och svenska. Översättning av inskott i Simon Winchesters *Atlantic*. Kandidatuppsats, Översättarutbildningen, Lunds universitet. <http://lup.lub.lu.se/student-papers/record/9113394> [2024-01-17]
- Quiroga, Cecilia. Language Ambiguity: A Curse and a Blessing. *Translation Journal*. 2003. Vol. 7, nr 1, ss. 57–61. <https://www.translationdirectory.com/article08.htm> [2023-12-29]
- Shangguan, Ariel (2021). On the Power of Translation and the Translation of ‘Power’: A Translingual Concept Analysis. I Capan, Z.G., dos Reis, F., Grasten, M. (red) *The Politics of Translation in International Relations*. Palgrave Studies in International

Relations. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1007/978-3-030-56886-3_10

Tokowicz, N., & Degani, T. (2010). Translation Ambiguity: Consequences for learning and processing. I B. Van Patten & J. Jegerski (red.), *Research in second language and parsing* (ss. 281–297). John Benjamins Publishing Company: Amsterdam/Philadelphia.

Åström, Amanda (2023-02-28). Ny rapport: färre dör av narkotikaöverdoser. *Dagens nyheter*. <https://www.dn.se/sverige/ny-rapport-farre-dor-av-narkotikaoverdoser/> [2023-12-29]

Nätkällor:

Egidius, Henry (2023a). Mind. *Psykologilexikon.se* (2023).

<https://www.psykologiguident.se/psykologilexikon/?Lookup=mind> [2023-12-12]

Egidius, Henry (2023b). Addiction. *Psykologilexikon.se* (2023).

<https://www.psykologiguident.se/psykologilexikon/?Lookup=addiction> [2024-01-17]

Egidius, Henry (2023c). Disorder. *Psykologilexikon.se* (2023).

<https://www.psykologiguident.se/psykologilexikon/?Lookup=disorder> [2024-01-17]

Egidius, Henry (2023d). Psykiska problem. *Psykologilexikon.se* (2023).

<https://www.psykologiguident.se/psykologilexikon/?Lookup=psykiska%20problem> [2024-01-17]

EMOa (uå). Mind. *Engelsk medicinsk ordbok*. https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_en_pro%2Cne_en_fack%2Cne_en_med%2Cne_en_tek&s=mind [2024-01-17]

EMOb (uå). Addiction. *Engelsk medicinsk ordbok*. https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_en_pro%2Cne_en_fack%2Cne_en_med%2Cne_en_tek&s=addiction [2024-01-17]

EMOc (uå). Disorder. *Engelsk medicinsk ordbok*. https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_en_pro%2Cne_en_fack%2Cne_en_med%2Cne_en_tek&s=disorder [2024-01-17]

NEa (uå). Mind. *NE:s engelska ordbok*. https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_en_pro%2Cne_en_fack%2Cne_en_med%2Cne_en_tek&s=mind [2023-12-12]

- NEb (uå). Relief. *NE:s engelska ordbok*. https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_en_pro%2Cne_en_fack%2Cne_en_med%2Cne_en_tek&s=relief [2024-01-17]
- NEc (uå). Addiction. *NE:s engelska ordbok*. https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_en_pro%2Cne_en_fack%2Cne_en_med%2Cne_en_tek&s=addiction [2024-01-17]
- NEd (uå). Community. *NE:s engelska ordbok*. https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_en_pro%2Cne_en_fack%2Cne_en_med%2Cne_en_tek&s=community [2024-01-17]
- NEe (uå). Disorder. *NE:s engelska ordbok*. https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_en_pro%2Cne_en_fack%2Cne_en_med%2Cne_en_tek&s=disorder [2024-01-17]
- SAOLa (2015). Beroende. *Svenska akademiens ordlista*. <https://svenska.se/saol/?id=0225677&pz=7> [2024-01-17]
- SAOLb (2015). Syndrom. *Svenska akademiens ordlista*. <https://svenska.se/saol/?sok=syndrom&pz=1> [2024-01-17]
- SOa (2021). Själ. *Svensk ordbok*. <https://svenska.se/so/?id=171931&pz=7> [2024-01-17]
- SOB (2021). Befrielse. *Svensk ordbok*. <https://svenska.se/so/?sok=befrielse&pz=1> [2024-01-17]
- SOc (2021). Lättnad. *Svensk ordbok*. <https://svenska.se/so/?sok=l%C3%A4ttnad&pz=1> [2024-01-17]
- SOD (2021). Missbruk. *Svensk ordbok*. <https://svenska.se/so/?sok=missbruk&pz=1> [2024-01-17]
- SOe (2021). Grupp. *Svensk ordbok*. <https://svenska.se/so/?sok=grupp&pz=1> [2024-01-17]
- Svenska Akademiens ordbok (1953). Pipa. *Svenska akademiens ordbok*. <https://svenska.se/tre/?sok=pipa&pz=1> [2024-01-17]